

Burgeraudits: kansrijk, maar kwetsbaar

door: Jorgen Schram, NSOB

Burgerparticipatie viert hoogtij: duizend bloemen bloeien. Overal duiken verrassende experimenten op door én voor burgers om een meer directe rol te vervullen binnen het openbaar bestuur. Waar tot voor kort participatie op het gebied van controle en evaluatie ontbrak, zien we inmiddels steeds meer initiatieven die zich juist concentreren op de achterkant van het beleidsproces. Burgerrekenkamers, buurtvisitatiecommissies en burgerjournalisten zijn slechts enkele voorbeelden van de vele initiatieven die zich ontpoppen in de praktijk van Nederlandse gemeenten.

Burgers hebben in Nederlandse gemeenten tal van mogelijkheden om te participeren in het lokaal openbaar bestuur. Opvallend genoeg richten veel initiatieven ter versterking van de burgerbetrokkenheid zich op participatie aan de voorkant van het beleidsproces: in de agendavorming, beleidsvoorbereiding en beleidsbepaling. Vormen van burgerparticipatie die zich richten op participatie aan de achterkant van het beleidsproces zijn spaarzaam. Relatief weinig initiatieven zich richten op de controle en evaluatie van beleid. Deze nieuwe vorm van betrokkenheid door van burgers, als controleur van beleid, duiden wij als ‘citizen audits’ of ‘social audits’. Het gaat dan om auditing door burgers die de gemeente kritisch volgen én controleren, omdat zij begaan zijn met wat er in hun wijk of buurt gebeurt.

Burgeraudits passen in de bredere maatschappelijke ontwikkeling dat burgers op steeds meer terreinen direct of indirect inbreng krijgen (of eisen) op het gebied van controle en evaluatie. Veel van deze vormen staan nu nog in de kinderschoenen en vinden op kleine schaal plaats, maar in potentie betreft het vormen van burgerbetrokkenheid die voor de toekomst van het lokaal bestuur van grote betekenis zijn. Lange tijd kende de achterkant van het beleidsproces, de controle en evaluatie van beleid, niet of nauwelijks burgerbetrokkenheid. Inmiddels komt hier in rap tempo verandering in.

Het is een benadering van de auditfunctie die aansluit bij de ontwikkeling dat het veld van toezicht, controle en verantwoording steeds meer ‘open’ is geworden. Waar de interne auditfuncties zich binnen gemeenten richten op het ondersteunen van het college van B&W door prestaties inzichtelijk te maken en zo helpen bij publieke verantwoording, heeft de burgeraudit veel meer het karakter van een (kritische) democratische controle. Niet langer gaat het klassieke beeld op van één formele en aangewezen auditor die beleid inzichtelijk maakt, er zijn vele formele én informele partijen die optreden als controleur. Waar lange tijd de rol van auditor was voorbehouden aan experts en deskundigen, zien we dat steeds vaker ook andere partijen audits uitvoeren, waaronder burgers. In die trend past ook het denken over de ontwikkeling van burgeraudits, waarin burgers de *informele buitenring* vormen van het systeem van controle, toezicht en verantwoording en beleid controleren en beoordelen vanaf een afstand. Burgers hebben niet alleen steeds meer mogelijkheden om de rol van auditor te vervullen, maar nemen deze ruimte ook.

Burgeraudits zijn een nieuwe en in potentie zeer krachtige en verrijkende vorm voor burgers om te participeren in het openbaar bestuur. Ze vergroten de burgerbetrokkenheid, bieden veel kennis en kunde, geven inzicht in beleidsafwegingen en dienen als graadmeter voor de samenleving. De kwaliteiten van burgeraudits kunnen tegelijkertijd eenvoudig omslaan in valkuilen. Waar je meent de burgerbetrokkenheid te vergroten, versterk je het gevoel van symboolparticipatie. Denk je net een vorm te hebben gevonden om de kennis en kunde van burgers te benutten, kan bij raadsleden de gedachte ontstaan dat zij overbodig zijn. Om burgeraudits tot een succes te maken is het daarom van belang een vorm te zoeken die passend is gegeven de context en nauwgezet aan de goede kant te blijven van de dunne lijn tussen de kwaliteiten en valkuilen. Burgeraudits zijn voor de kwaliteit van het lokaal bestuur kansrijk, maar ook kwetsbaar.

Nieuwe experimenten gezocht

Vanuit de Democratic Challenge hebben we de ambitie om de thematiek van burgeraudits verder uit te diepen. *Wat betekent het in de praktijk als burgers aan de achterkant van het beleidsproces participeren?* Belangrijk onderdeel van die zoektocht vormt de afbakening van deze vorm van participatie en het in kaart brengen van mogelijkheden daarbinnen. De Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) voert daarom in de tweede helft van 2016 een onderzoek uit. Dit onderzoek zal bestaan uit een enquête onder gemeenten, die vervolgens het vertrekpunt vormt voor ontmoetingen en interactie met burgers, ambtenaren en gemeenteraadsleden. Dit onderzoek mondt uit in een nieuw essay over burgerbetrokkenheid bij de *checks* en *balances* in de lokale democratie.

Oproep

In aanvulling op het onderzoek doen we een oproep voor iedereen die zich bezig houdt met nieuwe manieren om *checks* en *balances* van lokaal bestuur en beleid te organiseren:

‘Zijn er binnen uw gemeente burgers die zich (on)gevraagd bezighouden met het controleren (en evalueren) van het lokaal openbaar bestuur? Of houdt u zich als bewoner bezig met het (on)gevraagd controleren (en evalueren) van het lokaal openbaar bestuur?’

Meldt u zich dan vooral aan bij de Democratic Challenge! Met nieuwe experimenten denken we graag mee over ondersteuning. [Meer weten? Surf naar \[www.democraticchallenge.nl\]\(http://www.democraticchallenge.nl\)](http://www.democraticchallenge.nl)